

SEGÉDKÖNYVEK
A NYELVÉSZET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ 163.

SIMON GÁBOR

EGY KOGNITÍV POÉTIKAI
RÍMELMÉLET
MEGALAPOZÁSA

TINTA KÖNYVKIADÓ

TARTALOM

Előszó	9
Bevezetés	11
1. Elméleti alapvetés	11
1.1 Általános problémafelvetés	11
1.2 A kutatás elméleti előfeltevései	16
1.3 A kötet felépítése	24
2. A rímfogalom alakulása a huszadik században	29
2.1 Formális és funkcionális rímelmélet	30
2.2 A költői nyelv autonómiája: az orosz formalizmus	32
2.3 A műalkotás mint szemiotikai struktúra: a strukturalizmus	34
2.3.1 A strukturalista fonológia rímfelfogása	35
2.3.2 A prágai strukturalizmus elméleti kiindulópontja	36
2.3.3 Roman Jakobson rímelmélete	37
2.3.4 A rím kvantitatív modellje a strukturalizmusban	39
2.3.5 A kései strukturalizmus rímértelmezései	42
2.4 A műalkotás mint sematikus képződmény: a fenomenológiai irodalomtudomány	44
2.5 A műalkotás mint megismerésmód: az új kritika	47
2.5.1 Az új kritika ismeretelméleti háttérfeltevései	47
2.5.2 A rím mint verbális ikon: Wimsatt rímelmélete	48
2.5.3 A rím organikus elmélete: Donald Wesling	49
2.6 A jelentés járulékosága: következtetések	52
2.7 Összegzés	55
I. Rész: A rím mint szemantikai struktúra	57
3. Referenciális állványzatépítés – a rím jelentéskezdeményező funkciójának pragmatikai motívtársa	57
3.1 Pragmatikai problémafelvetés	57
3.2 Rím és konstruálás	59
3.3 A rím szerepe a munkamemória folyamataiban	66
3.3.1 Pszicholingvisztikai problémafelvetés	66

3.3.2 A munkamemória pszichológiai elmélete	68
3.3.3 A rím funkciója a memorizálásban – kísérlet bemutatása	71
3.3.4 A kísérlet eredményeinek értékelése	72
3.3.5 Következtetések	74
3.4 Rím és állványzatpítés	76
3.5 Referenciális állványzatpítés szépirodalmi megnyilatkozásokban	84
3.6 Összegzés	90
4. A rím mint koherenciátényező – a rím működésének szövegtani aspektusa	93
4.1 Szövegtani problémafelvetés	94
4.2 Koherenciaviszonyok a szöveg értelemszerkezetében	97
4.2.1 A koherencia givóni értelmezése	98
4.2.2 Az anaforikus viszony kognitív nyelvészeti modellje	100
4.3 A rím indirekt anaforikus működése	103
4.4 Keret és állványzat – szövegtipológiai vonatkozások	107
4.5 Összegzés	109
5. A rím indirekt anaforikus működésének kognitív szemantikai leírása	110
5.1 Szemantikai problémafelvetés	110
5.2 Határozatlanság és metonímia a nyelvben	112
5.2.1 Megalapozás és leborgonyzás	115
5.3 Az anafora kognitív szemantikai magyarázata	118
5.4 A rím indirekt anaforikus működése	122
5.5 A procedurális tudás szerepe a lírai megnyilatkozások feldolgozásában	126
5.6 Összegzés	128
II. Rész: A rím mint szimbolikus struktúra	129
6. A rímkategória kognitív fonológiai jellemzése és a rím fonológiai modellje	129
6.1 Fonológiai problémafelvetés	129
6.2 A kognitív fonológia elméleti kiindulópontja	131
6.3 A rím fonológiai kategóriájának szerveződése	135
6.4 A rím fonológiai struktúrája	144
6.5 Összegzés	148
7. A rímhelyzet mint jelentéssel bíró szöveghely	150
– korpuszvizsgálati eredmények	150
7.1 A rím mint szerkezeti mintázat – korpusznyelvészeti problémafelvetés	151
7.2 Előfeszítés, típusgyakorosság és elemi mondat	153
– a vizsgálat elméleti kiindulópontja	153
7.2.1 A rím mint szövegkolligációs jelenség	154
– a lexikális előfeszítés elmélete	154

7.2.2 Típusgyakorosság és produktivitás	157
7.2.3 Az elemi mondat mint szemantikai kiindulópont	158
7.3. A vizsgált korpuszok bemutatása	161
7.4 Eredmények és következtetések	162
7.4.1 Szófajtani kategóriák	163
7.4.2 Az elemi jelenet kidolgozásának funkcionális kategóriái	166
7.4.2.1 A folyamat	166
7.4.2.2 A résztvevők	167
7.4.2.3 A körülmények	168
7.4.3 A két kategorizálási mód összevetésének tanulságai	169
7.5 Összegzés	173
8. Előírtbe kerülés, kulturális kogníció, identitásképzés	174
– a rím stilisztikai vonatkozásai	174
8.1 A rím mint stilisztikai tényező	174
8.2 A rím stilisztikai potenciálja	177
8.2.1 A rím mint alakzat a kognitív stilisztikában	177
8.2.2 A rím mint deiktikus szövegelem	179
8.2.3 A rím stilisztikai potenciálja – következtetések	190
8.3 Rím és identitás	192
8.3.1 A stílus és az identitásképzés összefüggései	193
8.3.2 A stílus szociokulturális tényezői és a rím	195
8.3.3 A rím stilisztikai funkciója a populáris költészetben – esettanulmány	198
8.4 Összegzés	206
9. Egy nyelvtudományi rímelmélet lehetőségei és eredményei	208
– végső következtetések	208
Hivatkozott irodalom	213
Tárgymutató	221